

Elektroničko izdanje časopisa *Goriva i maziva* i otvoreni pristup znanju

Dragi čitatelji,

Časopis *Goriva i maziva* više se ne objavljuje samo u papirnatom, tiskanom obliku, već je dobio i svoje elektroničko izdanje. Naime, odnedavno je puni tekst časopisa dostupan i na internetu, budući da smo se početkom ove 2007. godine uključili na javni portal simpatičnog imena HRČAK. Dakle, novost je u tome da sada nudimo slobodan pristup punom tekstu (full text) elektroničkog izdanja časopisa na adresi <http://hrcak.srce.hr>. Svi dostupni tekstovi su dokumenti u PDF formatu i možete ih prema želji učitati, kopirati ili drugo, kako Vam odgovara. Osnovni podaci o časopisu i dalje će biti vidljivi na internetskoj stranici izdavača, Hrvatskog društva za goriva i maziva, na staroj adresi <http://www.goma.hr>.

HRČAK kao centralni portal na jednom mjestu okuplja hrvatske znanstvene i stručne časopise (odatle mu i ime) koji nude otvoreni pristup svojim radovima (ili bar bibliografskim podacima i sažecima svojih radova). Korisnicima omogućuje lagano pronalaženje časopisa i radova putem prebiranja (prema abecedi ili prema području znanosti) ili pretraživanja prema raznim poljima. Časopisu dodaje mogućnost pronalaženja i pretraživanja te mu povećava vidljivost i utjecaj.

Iskoristili smo mogućnost unošenja arhive starih brojeva koju nudi HRČAK, tako da do sada na portalu imamo dostupna sva godišta od 2007. godine unatrag do 2000. godine.

Portal HRČAK je izrađen i funkcionira uz potporu Ministarstva znanosti, obrazovanja i športa RH, realiziran je u Srcu, a osnovna ideja potekla je iz Hrvatskog informacijskog i dokumentacijskog društva, HID. Portal za sada okuplja oko 140 hrvatskih časopisa iz osnovnih znanstvenih područja, kao što su: prirodne znanosti, tehničke znanosti, biomedicina i zdravstvo, biotehničke znanosti, društvene i humanističke znanosti.

Uključivanjem na HRČAK ostvarili smo našu dugogodišnju želju da budemo dostupni što širem krugu ljudi, od srednjoškolaca do akademika. Ne želimo ljubomorno čuvati znanje već ga učiniti dostupnim i, što nije nevažno, besplatnim svima zainteresiranima te tako postići da naši stručni tekstovi nađu primjenu u struci i šire, kod krajnjih korisnika goriva i maziva, da educiraju ljude i, konačno, da poboljšavaju kvalitetu življenja. Ukratko, vodio nas je otvoreni pristup znanju.

Kako stoji u *Berlinskoj deklaraciji o otvorenom pristupu znanstvenom znanju*, "ustanovljavanje otvorenog pristupa kao vrijednog postupka u idealnim uvjetima podrazumijeva aktivnu obvezu svakog pojedinog proizvođača znanstvenog znanja i posjedovatelja kulturnog nasljeđa. Doprinosi otvorenom pristupu uključuju izvorne

znanstvene rezultate, neobrađene podatke i metapodatke, izvornike, digitalne predstavke slikovnih i grafičkih materijala i znanstvenu multimedijску građu. Doprinosi otvorenom pristupu moraju zadovoljavati dva uvjeta:

1. Autor(i) i nositelj(i) prava na takav doprinos jamče svim korisnicima slobodno, neopozivo, globalno pravo pristupa i dopuštenje da umnože, koriste, distribuiraju, prenesu i prikažu djelo, te pravo na izradu i distribuciju izvedenih djela, na bilo kojem digitalnom mediju za svaku odgovornu svrhu, uz odgovarajuću napomenu o autorstvu (standardi zajednice će i nadalje osiguravati mehanizme za provođenje odgovarajućeg pripisivanja autorstva i odgovornog korištenja objavljenog djela, kao što to čine i sada), kao i pravo na izradu manjeg broja tiskanih primjeraka djela za osobnu uporabu.

2. Cjelovita verzija djela kao i svi priloženi materijali, uključujući napomenu o dopuštenju kako je navedeno, pohranjuje se (i stoga objavljuje) u odgovarajućem standardnom elektroničkom obliku u najmanje jednom online spremištu koje koristi prikladne tehničke standarde (kao što je Open Archive protokol) i kojeg podržava i održava akademska ustanova, znanstvena udruga, vladina agencija ili druga etablirana organizacija koja hoće omogućiti otvoreni pristup, neograničenu distribuciju, interoperabilnost i dugoročnu pohranu.

Prema definiciji koju donosi *Budimpeštanska inicijativa* iz 2002. godine (*Budapest Open Access Initiative – BOAI*), otvoreni pristup znanstvenoj literaturi podrazumijeva slobodnu dostupnost na javnom internetu, s time da se korisnicima dopušta čitanje, preuzimanje, umnožavanje, distribuiranje, tiskanje, pretraživanje... ili korištenje u bilo koju zakonitu svrhu, bez ikakvih financijskih, pravnih ili tehničkih prepreka... Jedino ograničenje reprodukciji i distribuciji i jedina uloga autorskopravne zaštite u tom kontekstu sastoji se u tome da se autorima osigura nadzor nad cjelovitošću vlastitog djela, kao i pravo da ih se na ispravan način citira.

Treba još naglasiti da se otvoreni pristup zahtijeva samo za znanstvenu literaturu koju autori inače objavljuju, odnosno daju na korištenje izdavačima i čitateljima bez ikakve novčane naknade. To su ponajprije recenzirani radovi iz znanstvenih časopisa, radovi u zbornicima, ali i svi nerecenzirani radovi koje znanstvenici žele učiniti online dostupnima.

Uredništvo

Electronic issue of the journal *Fuels and Lubricants* and open access to knowledge

Dear Readers,

The journal *Fuels and Lubricants* is no longer published merely in the paper, printed form, but also in that electronic. Namely, as of recently, the full contents of the journal have been available also on the internet, since we have, towards the beginning of 2007, joined the public portal HRČAK. The novelty therefore is that we are now offering free approach to the full text of the electronic issue of the journal at the address <http://hrcak.srce.hr>. All available texts are documents in PDF form and may be freely downloaded, copied, and so on – at your convenience. The basic data on the journal shall continue to be available on the internet page of the publisher, The Croatian Society for Fuels and Lubricants, at the old address <http://www.goma.hr>.

HRČAK as the centralni portal gathers Croatian scientific and expert journals on a single spot (hence its name), offering free approach to its papers (or at least bibliography and abstracts). Users are enabled to easily locate journals and papers through searching (in alfabetic order or according to the field of science), or according to different fields. Through the possibilities of searching and browsing, the paper gains in both visibility and impact.

We have used the possibility of loading old issues' archives offered by HRČAK, so that the portal up to now makes available all the years of our periodical starting from 2007 backwards to the year 2000.

The Portal HRČAK has been elaborated and is functioning with the support of the Ministry of Science, Education and Sports of the Republic of Croatia, while it has been implemented by "Srce", with the basic idea provided by the Croatian Information and Documentation Society, HID. For the time being, the portal is gathering around 140 Croatian journals from the areas of basic scientific areas, such as: natural science, technical science, biomedicine and health, biotechnical science, social sciences and humanities.

By joining HRČAK, we have realized our long-term wish of being available to as broad a circle of people as possible, from secondary school students to academicians. We do not want to keep our knowledge to ourselves in jealousy, but rather make it available, and – which is also important – free of charge to everybody interested, thus enabling our professional papers to find their application within the industry and broader, with fuels and lubricants endusers; educate people, and, finally, advance the quality of life. In short, we were guided by an open approach to knowledge.

Berlin Declaration on Open Access to Knowledge in the Sciences and Humanities said that “establishing open access as a worthwhile procedure ideally requires the active commitment of each and every individual producer of scientific knowledge and holder of cultural heritage. Open access contributions include original scientific research results, raw data and metadata, source materials, digital representations of pictorial and graphical materials and scholarly multimedia material. Open access contributions must satisfy two conditions:

1. The author(s) and right holder(s) of such contributions grant(s) to all users a free, irrevocable, worldwide, right of access to, and a license to copy, use, distribute, transmit and display the work publicly and to make and distribute derivative works, in any digital medium for any responsible purpose, subject to proper attribution of authorship (community standards, will continue to provide the mechanism for enforcement of proper attribution and responsible use of the published work, as they do now), as well as the right to make small numbers of printed copies for their personal use.
2. A complete version of the work and all supplemental materials, including a copy of the permission as stated above, in an appropriate standard electronic format is deposited (and thus published) in at least one online repository using suitable technical standards (such as the Open Archive definitions) that is supported and maintained by an academic institution, scholarly society, government agency, or other well established organization that seeks to enable open access, unrestricted distribution, inter operability, and long-term archiving.

According to the definition by the *Budapest Open Access Initiative – BOAI* from 2002, open access to scientific literature involves free access on public internet, the readers being allowed to read, download, copy, distribute, print, search... or use in any other legal purpose, without any financial, legal, or technical obstacles... The only limitation to reproduction and distribution, and the only role of the copyright protection in this sense lies in the fact that authors are ensured surveillance over the integrity of their work, as well as the right to be properly quoted.

One should also point out that open access is required only for the scientific literature otherwise published by the authors i.e. left at the disposal of publishers and readers without any pecuniary restitution. They are primarily reviewed papers from scientific journals and collections of papers, but also all non-reviewed papers which the scientists wish to make them available online.

The Editors